

Aan de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
De Weledelzeergeleerde Heer Dr. R. H. A. Plasterk
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Betreft: Reactie op 'Een lust, geen last' (november 2008)

Hoorn/Lelystad, 20 januari 2009

Excellentie,

Het bestuur van de stichting Mobiele Collectie Nederland – het samenwerkingsverband van de varende, rijdende en vliegende monumenten - heeft met interesse kennis genomen van uw notitie 'Een Lust, geen last. Visie op de modernisering van de monumentenzorg' en de bijbehorende aanbiedingsbrief.

Voor een meer monumentbrede reactie verwijzen wij u naar de brief van de bestelorganisatie *Erfgoed Nederland*, waarin een duidelijk standpunt ten aanzien van het mobiele erfgoed in het kader van de Modernisering van de Monumentenzorg (hierna: MoMo) wordt ingenomen. Het bestuur van MCN beperkt zich daarom in deze brief tot enkele opmerkingen betreffende de *mobiele* monumenten, waartoe wij alle historische vervoermiddelen rekenen, die als zodanig in het Nationaal Register Mobiel Erfgoed zijn (en op termijn nog worden) geregistreerd.¹

Een plaats voor het mobiel erfgoed

Kernpunt in de reactie van Erfgoed Nederland met betrekking tot het mobiel erfgoed is het ontbreken van deze categorie in uw bovengenoemde brief en notitie.

In de afgelopen tien jaar hebben de vier koepelorganisaties die het mobiele erfgoed vertegenwoordigen gezamenlijk in de Stichting Mobiele Collectie Nederland (hierna MCN) gewerkt aan een structurele plaats voor het mobiel erfgoed binnen het Nederlandse cultuurbeleid. Wij hebben dat gedaan in opdracht van en in overleg en nauwe samenwerking met uw Ministerie en met de organisaties, die door uw Ministerie belast zijn met het cultuurbehoud.

1 Net als in de zorg voor onroerende monumenten verwijst de term mobiel *erfgoed* in dit verband naar een bredere verzameling historische vervoermiddelen dan de term mobiele *monumenten*.

Achtereenvolgende bewindslieden op uw Ministerie hebben aangegeven dat binnen het Nederlandse cultuurbeleid een plaats moet worden ingeruimd voor het mobiel erfgoed. Hoewel het Instituut Collectie Nederland, belast met de zorg voor het *roerend* erfgoed in ons land, zich hiervoor buitengewoon heeft ingespannen en dat nog steeds doet, is gaandeweg gebleken dat de monumentenzorg de meest logische plaats is om de zorg voor mobiele monumenten onder te brengen.²

U kunt zich daarom voorstellen dat wij het ontbreken van deze categorie erfgoed in het document dat de basis moet vormen voor de monumentenzorg in de komende decennia, als een onbegrijpelijke trendbreuk beschouwen.

Beschermde status voor mobiel erfgoed

Wij zijn er van overtuigd, dat onze mobiele monumenten een plaats in de moderne monumentenzorg verdienen, omdat zij net als de gebouwde monumenten van grote invloed zijn geweest op de ontwikkeling van ons land. In het advies van de MoMo-werkgroep *kwaliteitszorg* wordt in hoofdstuk 3.5.3. terecht aangegeven dat mobiele monumenten een wettelijk kader ontberen. Binnen de bestaande monumentenwetgeving is helaas nog geen geëigend instrumentarium tot bescherming van mobiele monumenten ontwikkeld. De werkgroep concludeert dat een wettelijke bescherming voor mobiele monumenten gewenst is.

Hoewel het voor deze MoMo-werkgroep duidelijk is dat het mobiel erfgoed niet tot het werkgebied van het Instituut Collectie Nederland gerekend kan worden, zou volgens de werkgroep ook onderzocht kunnen worden of de Wet behoud Cultuurbezit mogelijkheden biedt om het mobiel erfgoed te beschermen.

Wet- en regelgeving; een bedreiging

Onze opmerkingen over de bescherming van mobiele monumenten komen mede voort uit onze zorgen over de hedendaagse wet- en regelgeving, die het voortbestaan van varende, rijdende en vliegende mobiele monumenten bedreigt. Milieu-, Arbo-, veiligheids- en verkeerswetgeving maken het voor alle vier de sectoren (water, weg, rail en lucht) in de nabije toekomst steeds lastiger, zo niet onmogelijk, om historische vervoermiddelen in werkende staat te presenteren.

Door het Instituut Collectie Nederland (ICN) is in 2006 een uitgebreid onderzoek verricht naar de knelpunten, die door hedendaagse wet- en regelgeving worden veroorzaakt en die zonder maatregelen de varende, rijdende en vliegende presentatie van historische vervoermiddelen in de toekomst onmogelijk dreigen te maken. Het rapport van dit

2 In een aantal gemeenten in ons land vallen historische vervoermiddelen daadwerkelijk onder de Monumentenzorg en worden historische vervoermiddelen als gemeentelijke monumenten beschouwd. Ook in landen om ons heen (onder andere Frankrijk) zijn schepen, auto's, treinen en vliegtuigen als monument aangewezen.

onderzoek bevindt zich nu al twee jaar in 'conceptstadium' bij het ICN, terwijl de bevindingen juist in de MoMo een rol moeten spelen.

Wij vinden dat handhavende overheden instrumenten moeten krijgen om op basis van *monumentwaardigheid* ontheffingen te verlenen, zodat mobiele monumenten tot in de verre toekomst in werkende staat kunnen worden behouden en gepresenteerd.

De monumentale en cultuurhistorische waarde van het mobiel erfgoed is mede gelegen in het tonen van hun functionaliteit en het daarmee inzichtelijk maken van de rol, die zij hebben gespeeld in de ontwikkeling van mens en maatschappij in de historie van ons land en waar relevant in de ons omringende landen.

Nationaal Register Mobiel Erfgoed en waardstellend kader

Het zal voor het verlenen van ontheffingen en een eventuele toekomstige wettelijke bescherming niet nodig zijn om een nieuwe monumentenlijst voor mobiel erfgoed op te stellen. Vanaf 2001 is immers, mede gefinancierd door het Ministerie van OCW, het Nationaal Register Mobiel Erfgoed opgebouwd, als instrument om Rijksbeleid op het gebied van mobiel erfgoed te ontwikkelen. Dit register wordt gevoed vanuit de vier registers van de sectoren water, weg, rail en lucht en is bedoeld als overzicht van alle cultuurhistorisch waardevolle schepen, treinen, trams, auto's, autobussen, vrachtwagens en vliegtuigen die er in zijn (of nog worden) opgenomen.

Om de cultuurhistorische waarden van het mobiel erfgoed in volle omvang te kunnen vaststellen en te kunnen communiceren, is met medewerking van uw Ministerie, ICN en RACM in 2005 bovendien het *Waardstellend kader voor het mobiel erfgoed* ontwikkeld, zodat de vaststelling van de cultuurhistorische waarden van onze mobiele monumenten op een binnen de erfgoedwereld breed geaccepteerde wijze kan plaatsvinden.

Gebiedsgerichte bescherming

In de sfeer van de gebiedsgerichte bescherming stellen wij voor om binnen historische omgevingen, zoals daarvoor in aanmerking komende havens, spoorlijnen, stations, garages, vliegvelden en stads- en dorpsgezichten, structurele mogelijkheden te creëren om bij die omgeving passend mobiel erfgoed te tonen, zodat er een wederzijdse versterking ontstaat. Wij verwijzen daarbij naar de separate notitie, vervaardigd door de sector water (FONV; december 2008), waarin het behoud van het varend erfgoed, versterkt door het Nederlandse waterlandschap, gedetailleerd als plan aan u wordt aangeboden.

Het is in dit verband ook interessant om te vermelden dat de provinciale presentaties in het kader van de *Canonkaravaan* van Erfgoed Nederland werden opgeluisterd door historische autobussen, die een historische binding hadden met het specifieke gebied. Bij veel bezoekers ligt er een duidelijke link (met emoties) tussen de herkenning van die bus van vroeger en de geschiedenis van het gebied in zijn algemeenheid.

MCN is overigens van mening dat de gebiedsgerichte bescherming gekoppeld aan ontwikkeling, hergebruik en presentatie een zeer goede aanvulling, maar nooit een vervanging van de objectgerichte bescherming kan zijn.

Praktijkgerichte erfgoedacademie

Wij maken ons zorgen over het per sector verschillende niveau van aangeboden opleidingen. Het voorstel van de Momo-werkgroep Ruimtelijke Ordening om te komen tot het instellen van een praktijkgerichte erfgoedacademie wordt vanuit het werkveld van het mobiel erfgoed dan ook van harte ondersteund. Indien mogelijk willen wij daaraan een actieve bijdrage leveren. Hiermee wordt geïnvesteerd in het aanleren en behouden van de benodigde (praktische) vaardigheden die nu eenmaal noodzakelijk zijn om gebouwde en mobiele monumenten te behouden voor de toekomst.

Tot slot

Het bestuur van MCN wil afsluitend opmerken, dat als er nu geen actie wordt ondernomen, de kans dat dat structureel in de komende tien á twintig jaren wél gaat gebeuren, bijna kan worden uitgesloten. Het zou voor de tienduizenden mensen (de meest recente schatting gaat uit van ruim 80.000) die zich meestal op vrijwillige basis daadwerkelijk inzetten voor het behoud van het mobiel erfgoed in ons land, betekenen dat de door hen gekoesterde mobiele monumenten serieus bedreigd worden.

Dit mag niet gebeuren; juist om ook de toekomstige generaties het verhaal over de transportgeschiedenis in relatie tot de ontwikkeling van ons land met al zijn maatschappelijke schakeringen te kunnen blijven vertellen.

Vragen

Samenvattend vragen wij van u het volgende:

- Het Nationaal Register Mobiel Erfgoed te hanteren bij het ontwikkelen van Rijksbeleid;
- Binnen MoMo wettelijke bescherming te ontwikkelen voor geregistreerde mobiele monumenten, onder andere ten behoeve van ontheffingsmogelijkheden voor de handhavende overheden;
- De notitie *historische transportmiddelen en moderne wet- en regelgeving*, opgesteld door ICN, van zijn conceptstatus ontdoen en te gebruiken ten behoeve van de modernisering van de monumentenzorg;
- Gebiedsgerichte bescherming in samenhang van gebouwde omgeving en mobiel erfgoed, waarbij de Wet Ruimtelijke Ordening wordt toegepast als aanvullend beschermingsmiddel;
- Verbetering opleidingsmogelijkheden middels het oprichten van een praktijkgerichte erfgoedacademie.

Wij hopen dat onze opmerkingen u helpen bij de verdere uitwerking van uw visie op de modernisering van de monumentenzorg. MCN wil hier graag een rol in blijven spelen. Als onze brief bij u vragen oproept, dan zijn wij graag bereid die te beantwoorden. Mocht u in de komende maanden, in het licht van de MoMo-discussie, persoonlijk kennis willen nemen van de huidige stand van zaken rond mobiele monumenten, dan bent u van harte uitgenodigd en verzorgen wij graag een kennismakingsprogramma.

Inmiddels verblijven wij ,

met vriendelijke groet,

J. Nieweg (Voorzitter stichting Mobiele Collectie Nederland)

Bijlagen

- Erfgoed dat Beweegt (2^e druk)
- Persbericht 20.1.2009: "Minister Plasterk vergeet mobiele monumenten".
- Knelpuntennotitie MCN: *In beweging houden....*
- Notitie *Historische transportmiddelen en moderne wet- en regelgeving*, opgesteld door ICN
- Novemhernummer tijdschrift 'Monumenten' met als thema *Mobiel erfgoed*
- Folder MCN

Meer informatie

Meer in formatie over het mobiel erfgoed, de stichting Mobiele Collectie Nederland en de activiteiten van deze stichting is te vinden op de volgende websites:

- www.mobiel-erfgoed.nl (Website van de stichting MCN)
- www.mobielecollectienederland.nl (Nationaal Register Mobiel Erfgoed)
- www.mobiliteitsmuseum.nl (Virtueel Mobiliteitsmuseum)